

Сфера послуг і економічна динаміка в Україні

У статті досліджено місце і роль сфери послуг як фактора економічного зростання та здійснено економіко-математичну оцінку впливу зміни її частки в структурі економіки на макроекономічну динаміку в Україні.

Ключові слова: постіндустріальна економіка, структура економіки, сфера послуг, економічна динаміка, економіко-математичні методи.

Сфера услуг и экономическая динамика в Украине

В статье исследованы место и роль сферы услуг как фактора экономического роста и осуществлена экономико-математическая оценка влияния изменения ее доли в структуре экономики на макроэкономическую динамику в Украине.

Ключевые слова: постиндустриальная экономика, структура экономики, сфера услуг, экономическая динамика, экономико-математические методы.

Services sector and economic dynamics in Ukraine

It was analyzed the place and role of the service sector as a factor of economic growth and made economic-mathematical evaluation of the impact of a change in its share in the economic structure on the macroeconomic dynamics in Ukraine.

Keywords: post-industrial economy, the structure of the economy, services, economic dynamics, economic-mathematical methods.

Постановка проблеми. Характерними ознаками сучасної економіки є зміна її структури на користь сучасних високоінтелектуальних послуг, що стали активною рушійною силою формування економіки нової якості, яку вчені-економісти називають інноваційною економікою, економікою знань, інформаційною економікою [1–5] і відносять до постіндустріальної стадії розвитку суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Надаючи виключне значення розвитку новітніх послуг, представники сучасних теорій постіндустріалізму пов'язують з ними рівень загального економічного розвитку країн світу. Так, Д. Белл, який вважається одним з основоположників становлення сучасної теорії постіндустріального суспільства, визначає його як «суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя» [2, с. 111]. З огляду на зазначене, дослідження стану та особливостей розвитку сфери послуг в Україні у контексті забезпечення загальноекономічного розвитку представляється актуальним і своєчасним.

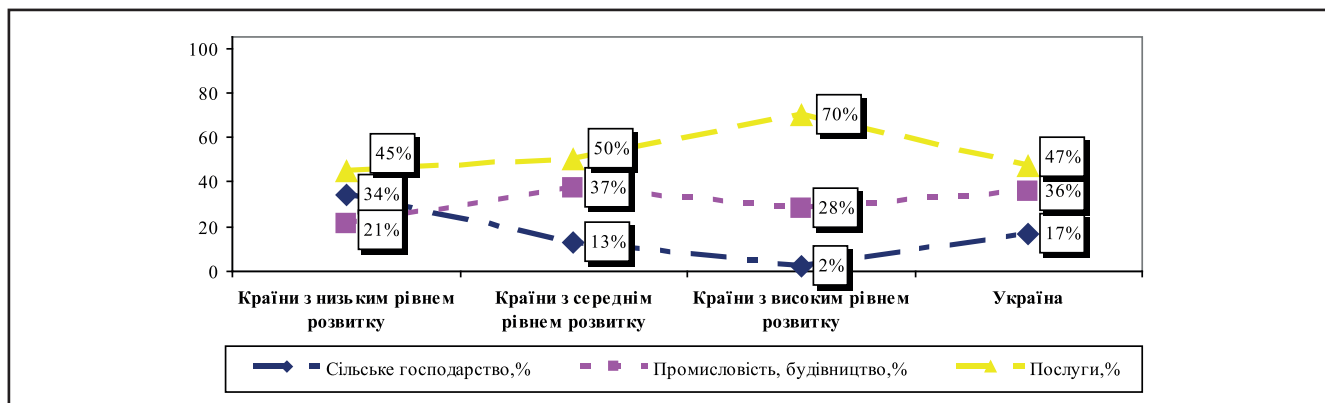
Мета статті – дослідити зв'язок динаміки сфери послуг і рівня економічного розвитку країн світу; проаналізувати особливості сфери послуг в Україні та оцінити вплив зміни її частки в структурі економіки на макроекономічну динаміку в Україні.

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності поняття «послуга». Так, за Ф. Котлером «послуга – це будь-який захід або вигода, які одна сторона може запропонувати іншій, і які в основному невідчутні та не призводять до володіння чимось. Виробництво послуг може бути, а може й не бути пов'язаним з товаром у його матеріальній формі» [6]. Згідно з Національним класифікатором України «послуги – це результат економічної діяльності, відносно якого не можна встановити права власності. Послуги не підлягають продажу окремо

від процесу їх виробництва. Момент завершення виробництва послуги збігається з моментом надання її споживачеві» [7]. Відмінною рисою послуг є неможливість зберігання, оскільки їх виробництво і споживання є одночасним. Існують також різні трактування поняття «сфера послуг», яку часто, у вузькому сенсі, ототожнюють з обслуговуванням населення і розуміють як «сукупність галузей, підгалузей і видів діяльності, функціональне призначення яких у системі суспільного виробництва виражається у виробництві та наданні послуг і духовних благ населенню» [8]. У більш широкому розумінні сфера послуг є сукупністю видів діяльності, що надають фінансові й нефінансові послуги інституційним одиницям усіх секторів економіки.

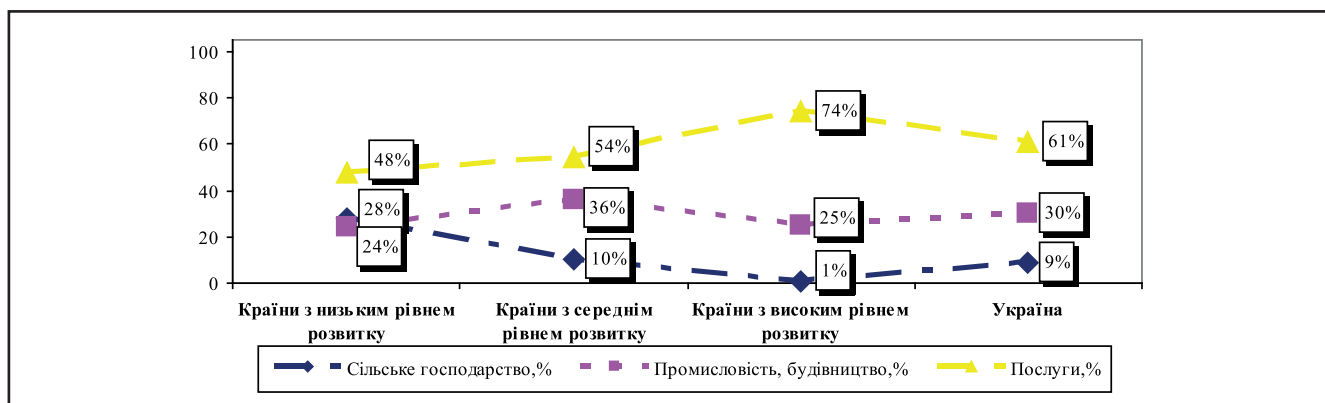
Розвиток сфери послуг: порівняння країн світу. Останніми десятиріччями в країнах світу відбувається швидка зміна структури економіки на користь галузей сфери послуг, що відображається у структурі виробництва, імпорту й експорту, зайнятості. Розвиток сфери послуг є сьогодні суттєвим чинником, від якого у великій мірі залежить загальноекономічне зростання, конкурентоспроможність на сучасних світових ринках, якість життя населення. Проаналізуємо зміну структури економіки, що відбулася у країнах світу починаючи з 2000 року по теперішній час (рис. 1, 2).

З графіків на рис. 1, 2 видно, що для усіх груп країн світу – з низьким, середнім та високим рівнем економічного розвитку, а також для України – домінуючим сектором виробництва є сектор послуг, причому протягом 2000–2012 років його частка у структурі виробництва збільшується. Характерно, що найвищий рівень сфери послуг спостерігається у країн з високим рівнем економічного розвитку, найнижчий – з низьким. Щодо України, то її становище за часткою сфери послуг у ВВП зазнало якісної зміни: якщо станом на 2000 рік вона займала проміжне становище між країнами із середнім і низьким рівнями розвитку, то у 2012 році – вже між країнами з високим

Рисунок 1. Структура виробництва за результатами 2000 року, % у ВВП

Джерело: статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. Доступний з: <<http://wdi.worldbank.org/table>> [9].

Рисунок 2. Структура виробництва за результатами 2012 року, % у ВВП

Джерело: статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. Доступний з: <<http://wdi.worldbank.org/table>> [9].

та середнім рівнем розвитку, що свідчить про рух України у напрямі розбудови постіндустріальної економіки.

На прикладі країн світу проаналізуємо, як динаміка сфери послуг пов'язана з рівнем їх економічного розвитку. В табл. 1 представлено динаміку економічного показника, який дозволяє коректно порівняти рівень економічного розвитку різних країн – це ВВП у розрахунку на душу населення, виражений у доларах США у зіставних цінах 2005 року. Табл. 2 і 3 відображають зміну структури сфери послуг у виробництві й зайнятості.

Аналізуючи табл. 1–3, можемо зробити такі висновки.

Протягом 1985–2013 років відбулася суттєва зміна структури економіки країн світу на користь сфери послуг – значно збільшилася питома вага доданої вартості сфери послуг у ВВП і частка зайнятих у сфері послуг в загальній зайнятості. Причому ця закономірність стосується як країн з високим, так і з низьким рівнем економічного розвитку. Означені зміни свідчать про поступове набування сучасною – постіндустріальною) економікою нової якості і вагомість випереджаючого розвитку сфери послуг щодо забезпечення економічного зростання.

Дані табл. 1–3 наочно демонструють, що країни з найбільш високим ВВП на душу населення відрізняються й порівняно вищою часткою доданої вартості сфери послуг у ВВП (на рівні близько 70–80% станом на 2013 рік), а також найвищою часткою зайнятих у сфері послуг у загальній чисельності зайнятих (на рівні 70–78% станом на 2013 рік). Натомість країни з низьким ВВП на душу населення мають порівняно нижчу частку доданої вартості сфери послуг у ВВП

і найменшу частку зайнятих у сфері послуг у загальній чисельності зайнятих – відповідно 43–57% і 28–55% станом на 2013 рік). Тобто простежується виражена закономірність між динамікою сфери послуг і загальним рівнем економічного розвитку країн світу.

Щодо України, то вона не повною мірою відповідає зазначеним закономірностям, а саме: на тлі досить низького рівня ВВП на душу населення частка сфери послуг у національній економіці є порівняно високою – як у структурі ВВП, так і зайнятості (відповідно 62,6 і 62,1% станом на 2013 рік, що відповідає рівню країн з середнім рівнем ВВП на душу населення, таких як Польща, Словачка Республіка, Туреччина та ін.). Причому важливо зазначити, що така ситуація є характерною не лише для післякризових років, що могло б пояснюватися різким згортанням промислового виробництва в Україні у кризові роки, а й для стабільного докризового періоду, що, на наш погляд, пояснюється низькою економічною ефективністю (результативністю) сфери послуг в Україні.

Вищезазначене свідчить, що перспективним напрямом відновлення економічної динаміки в Україні, підвищення якості життя населення та вирішення проблем зайнятості, особливо актуальних у періоди кризових зламів, є забезпечення прискореного розвитку сучасних послуг.

Динаміка сфери послуг в Україні. Проаналізуємо, як змінилися роль і місце сфери послуг в економіці України (табл. 4).

За 2001–2013 роки частка сфери послуг в економіці України суттєво зросла (табл. 4): у виробництві ВВП з 44,7 до 57,2%, за чисельністю зайнятих – з 52,9 до 62,2%. За

Таблиця 1. ВВП на душу населення у 1985–2013 роках, \$ у цінах 2005 року

Країна/Роки	1985	1990	1995	2005	2010	2011	2012	2013
Австрія	24511,0	28040,4	30232,2	37067,3	38803,2	39825,1	40058,3	39978,4
Білорусь	..	2328,0	1519,3	3126,3	4526,3	4785,8	4873,3	4915,9
Бельгія	24383,7	28076,3	29877,0	36011,4	36664,2	36876,9	36557,5	36410,5
Бразилія	3977,4	3999,4	4300,0	4739,3	5618,3	5721,2	5730,2	5823,0
Болгарія	2585,3	2863,5	2601,5	3733,2	4461,0	4570,5	4624,6	4692,4
Китай	327,0	483,1	759,8	1731,1	2870,0	3121,9	3344,5	3583,3
Данія	34112,1	36443,8	40185,6	47546,5	46292,7	46596,4	46254,8	46264,6
Фінляндія	24234,4	28122,8	26623,5	37318,8	38064,6	38958,9	38383,1	37676,6
Франція	24389,3	27801,0	28982,5	33818,9	33902,4	34420,0	34250,1	34140,5
Німеччина	24252,7	27900,8	29979,7	33542,7	36127,0	37321,8	38219,8	38291,6
Грузія	3315,1	2499,1	716,2	1469,9	1850,8	1966,0	2084,1	2156,9
Греція	14789,1	15384,0	15632,4	21642,2	21603,2	20122,7	18771,0	18146,2
Індія	335,5	403,0	469,4	740,1	1031,5	1086,0	1123,2	1165,0
Казахстан	..	3073,3	1950,5	3771,2	4732,7	5015,4	5192,5	5424,6
Молдова	1466,6	1612,7	650,2	831,1	982,9	1050,4	1043,2	1136,2
Польща	..	4726,7	5197,6	7963,0	10035,8	10387,3	10584,8	10752,8
Румунія	4264,9	3820,2	3508,8	4651,6	5634,8	5793,4	5834,4	6072,8
Російська Федерація	..	5685,0	3535,0	5338,4	6385,7	6631,4	6848,7	6923,4
Туреччина	4189,5	5012,8	5417,0	7129,5	7833,5	8413,3	8483,3	8716,6
Узбекистан	..	547,1	399,4	546,7	752,4	793,3	845,8	899,3
Україна	..	2640,7	1276,9	1828,7	1974,6	2084,7	2094,1	2138,2
В'єтнам	267,5	301,3	409,8	699,4	900,4	946,8	986,0	1028,6

Джерело: статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. Доступний з: <<http://databank.worldbank.org/data/>> [10].

Таблиця 2. Динаміка частки доданої вартості сфери послуг у ВВП у 1985–2013 роках, %

Країна/Роки	1985	1990	1995	2005	2010	2011	2012	2013
Австрія	62,23	63,50	65,79	68,34	69,82	69,61	69,83	69,83
Білорусь	..	29,36	45,57	48,47	47,97	50,44	47,24	48,65
Бельгія	..	..	70,07	74,85	76,71	77,07	77,43	77,91
Бразилія	43,15	53,21	66,70	65,02	66,63	67,01	68,66	69,32
Болгарія	25,25	33,78	56,94	62,34	65,65	64,05	63,22	..
Китай	28,67	31,54	32,86	40,51	43,24	43,37	44,65	46,09
Данія	..	70,59	71,70	73,24	76,86	76,33	76,76	77,21
Фінляндія	57,43	60,56	62,60	65,14	68,95	70,05	71,26	71,60
Франція	67,00	69,22	72,58	77,07	79,28	79,22	79,23	79,36
Німеччина	..	..	66,56	69,90	68,97	68,50	68,65	69,02
Грузія	34,86	35,00	32,07	56,47	69,38	67,43	66,94	66,81
Греція	..	..	..	75,41	79,80	80,81	80,33	79,83
Індія	43,41	44,48	46,34	53,06	54,64	54,91	56,27	57,03
Казахстан	..	..	55,74	53,11	52,76	54,31	55,84	57,23
Молдова	..	27,21	34,83	64,13	69,64	68,40	69,86	68,71
Польща	..	41,63	56,83	64,76	64,83	..	..	..
Румунія	..	26,32	35,83	54,58	51,50	49,74	51,65	50,40
Російська Федерація	..	35,04	55,88	56,96	61,44	58,43	59,37	59,90
Туреччина	52,61	49,75	50,47	60,74	63,43	62,96	63,86	64,41
Узбекистан	..	34,27	39,91	48,87	48,40	48,31	48,76	..
Україна	..	29,86	41,92	57,26	60,39	60,08	61,47	62,64
В'єтнам	32,48	38,59	44,06	42,57	42,88	42,02	41,70	43,31

Джерело: статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. Доступний з: <<http://databank.worldbank.org/data/>> [10].

2006–2013 роки частка прямих іноземних інвестицій у сферу послуг збільшилася практично вдвічі, становивши у 2013 році 65,2% від їх загального обсягу.

Суттєво зросли також обсяги зовнішньої торгівлі послугами – експорту в 4,1, імпорту в 6,7 рази, хоча при цьому частка послуг у загальному обсязі експорту з 2001 року зали-

шається практично незмінною (16–17%), а частка імпорту, збільшившись за 2001–2006 роках з 0,9 до 7,6%, надалі також залишається відносно стабільною (7–10%) [11].

Аналіз структури реалізованих послуг [12] свідчить, що станом на 2013 рік провідне місце належить таким ВЕД сфери послуг, як «Транспорт, складське господарство, по-

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Таблиця 3. Динаміка частки зайнятих у сфері послуг у 1985–2012 роках, % від загальної чисельності зайнятих

Країна/Роки	1985	1990	1995	2005	2010	2011	2012
Австрія	52,60	54,90	60,60	66,90	69,90	68,70	68,90
Білорусь	..	36,10	..	..	..	..	..
Бельгія	67,10	65,60	69,10	73,30	75,30	75,50	77,10
Бразилія	49,30	54,50	54,30	57,90	..	62,70	..
Болгарія	34,00	37,30	42,60	56,60	59,90	61,70	62,20
Китай	16,80	18,50	24,80	31,40	34,60	35,70	..
Данія	65,40	66,60	68,60	73,50	77,90	77,60	77,50
Фінляндія	57,10	61,10	64,90	69,50	71,90	72,40	72,70
Франція	61,30	64,80	68,10	72,30	74,40	74,60	74,90
Німеччина	..	..	60,80	67,80	70,00	70,10	70,20
Грузія	..	..	..	36,40	..	..	..
Греція	43,70	48,30	56,30	65,10	67,80	69,80	70,30
Індія	..	..	..	25,20	26,60	..	28,10
Казахстан	..	..	..	49,60	53,00	54,60	55,10
Молдова	32,30	33,90	..	37,40	46,20	46,00	54,30
Польща	33,00	35,80	45,30	53,40	56,90	56,70	57,00
Румунія	26,60	27,40	28,70	37,50	41,20	42,60	42,40
Російська Федерація	..	45,60	50,00	60,00	..	..	..
Туреччина	35,00	32,40	34,30	45,80	50,10	49,40	50,40
Узбекистан	..	..	34,90	..	..	..	..
Україна*	..	15,40	14,00	56,40	..	62,20	62,10
В'єтнам	..	..	..	..	..	30,30	31,50

* Для України по 2000 рік включно надається частка зайнятих у нематеріальній сфері виробництва.

Джерело: статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. Доступний з: <<http://databank.worldbank.org/data/>> [10].

штова та кур'єрська діяльність» (38%), «Інформація та телекомунікації» (20%), «Професійна, наукова та технічна діяльність» (14%) (рис. 3), причому два останні є такими, що несуть в собі потенціал майбутнього розвитку на інноваційних засадах і є основою розвитку постіндустріального та інформаційного суспільства.

Суттєвим ризиком подальшого просування України на шляху постіндустріального розвитку бачиться дуже низька частка

у структурі послуг таких важливих напрямів, як «Освіта» (1%), «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (3%), «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок» (3%), що є основою для розвитку людини. Це, на наш погляд, пояснюється зокрема низьким рівнем оплати праці у цих сферах, також недостатньою розвинутістю та низькою якістю відповідних послуг.

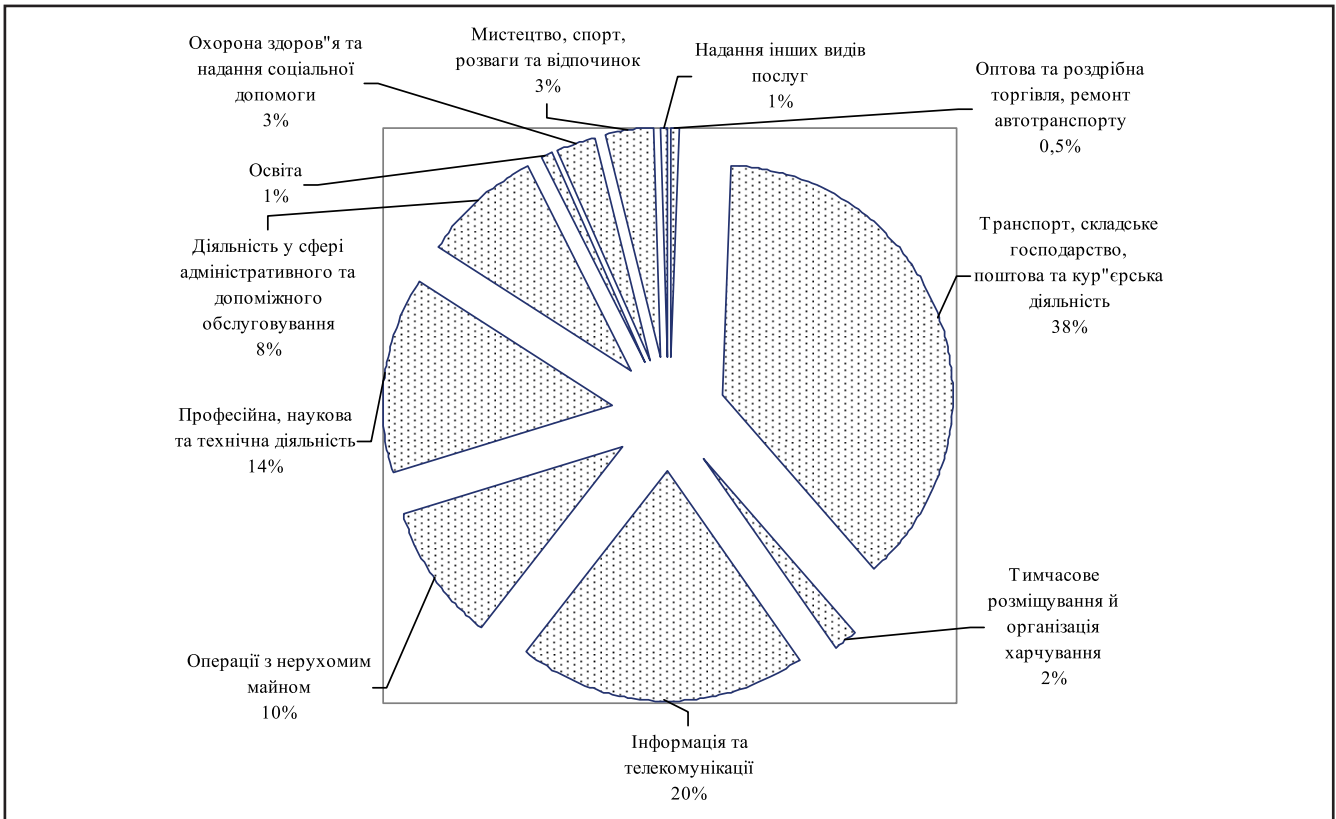
(Довідка: рівень середньомісячної заробітної плати за 2013 рік по ВЕД «Освіта» становив 82,7% від середньо-

Таблиця 4. Динаміка структури валової доданої вартості, зайнятості та прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Роки			
	2001	2006	2009	2013
Структура валової доданої вартості*, %				
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво	14,4	7,5	7,2	9,1
Промисловість**	27,1	27,6	23,5	21,0
Будівництво	3,6	3,9	2,4	2,5
Сфера послуг	44,7	50,5	59,7	57,2
Структура зайнятості, %				
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво	20,8	17,6	15,6	17,5
Промисловість**	22,0	19,5	17,6	16,0
Будівництво	4,3	4,8	4,8	4,4
Сфера послуг	52,9	58,1	62,0	62,1
Структура прямих іноземних інвестицій, на початок року, %				
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво		1,8	2,3	1,5
Промисловість**		30,6	22,6	31,5
Будівництво		3,0	5,4	1,8
Сфера послуг		33,5	47,8	65,2
Нерозподілені обсяги		31,2	22,3	–

* Як процент від фактичного ВВП, без урахування податків і субсидій за видами економічної діяльності.

** З урахуванням: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами. Джерело: розраховано за: офіційний сайт Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; Моніторинг макроекономічних та галузевих показників. – Міністерство економічного і соціального розвитку. Вип. 2 (166), 5(169) [11].

Рисунок 3. Структура реалізованих послуг в 2013 році за видами економічної діяльності, % у від загального обсягу реалізованих послуг

Джерело: Моніторинг макроекономічних та галузевих показників. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, лютий 2014, вип. 2(166). – С. 46 [11].

го рівня по економіці, «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» – 72,5%, «Інформація та телекомунікації» – 140,9%, «Професійна, наукова та технічна діяльність» – 136,8% [11].

Економіко-математична оцінка впливу сфери послуг на економічну динаміку в Україні. Порівняння країн світу, наведені вище, продемонстрували наявність зв'язку між рівнем їх економічного розвитку і зміною структури економіки на користь сфери послуг. У цьому контексті представляється цікавим проаналізувати, як динаміка сфери послуг України та зміна її частки у структурі економіки позначається на загальній макроекономічній динаміці – оцінка характеру та ступеню такого впливу дозволить визначити важливість та перспективність розвитку сфери послуг у контексті забезпечення економічного зростання в країні.

Рівень економічного розвитку країни та рівень життя її населення відображаються таким узагальнюючим показником, як ВВП у розрахунку на душу населення – саме цей показник пропонується використати для цілей моделювання – як модельовану змінну). Як фактори впливу з боку сфери послуг досліджувалися такі показники, як річна зміна обсягу доданої вартості, виробленої у сфері послуг та частка обсягу доданої вартості сфери послуг у ВВП – саме зазначені показники відображають інтенсивність розвитку сфери послуг та зміну її частки у структурі економіки. Проведені статистичні дослідження засвідчують відсутність кореляції між статистичними рядами ВВП на душу населення і динамікою річної зміни доданої вартості сфери послуг – коефіцієнт кореляції = –0,132)

і наявність суттєвої кореляції між статистичними рядами ВВП на душу населення і частки доданої вартості сфери послуг у структурі ВВП – коефіцієнт кореляції = 0,576), тому саме останній показник пропонується дослідити як фактор впливу. Крім означеного фактора для підвищення точності моделювання реального ВВП на душу населення пропонується додати фактор, що відображає вплив інвестицій.

Результати генерації відповідного економетричного рівняння в системі EViews та його статистичні характеристики (рівняння 1) свідчать про суттєвий позитивний вплив частки доданої вартості сфери послуг у структурі ВВП України на реальну динаміку ВВП у розрахунку на душу населення.

$$\text{GDP\_PER\_}\$2005 = -1354,608 * C + 0,005449 * I_{05} + 48,20312 * DS\_SERV\_GDP - 1$$

$$(T = -5,61) - T = 6,94 - T = 11,04$$

$$R\text{-squared} = 0,95; F\text{-statistic} = 105,76; \text{Durbin-Watson stat} = 2,06.$$

де GDP_PER_2005 – ВВП України у розрахунку на душу населення, у дол. США в зівставних цінах 2005 року;

DS_SERV_GDP – частка доданої вартості сфери послуг у ВВП України, %;

I_05 – валове нагромадження основного капіталу у грн. в зівставних цінах 2005 року;

C – вільний член рівняння, який акумулює сумарний вплив інших факторів, не відображених в рівнянні.

Значення статистичних характеристик згенерованого рівняння (1) свідчать про високий ступінь його достовірності. Зокрема, коефіцієнт детермінації R² = 0,95 характеризує дуже

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

високий ступінь залежності модельованої змінної від обраних факторів впливу, коефіцієнт Дарбіна – Уотсона = 2,06 вказує на прийнятний рівень автокореляції залишків, високе значення критерію Фішера 105,76 свідчить про адекватність побудованого рівняння реальним процесам, а значення критерію Стюдента (Т) – про значущість обраних факторів впливу.

Висновки

У кранах світу протягом 1990–2013 років відбувалася постійна зміна структури економіки на користь сфери послуг. При цьому для країн з високим ВВП на душу населення характерна порівняно вища частка сфери послуг у структурі ВВП і чисельності зайнятих.

У сучасній структурі української економіки сфера послуг не займає провідного значення, між тим результати економіко-математичних досліджень свідчать про наявність суттєвого позитивного зв'язку між часткою сфери послуг у структурі ВВП і динамікою ВВП на душу населення. Отже, активізація розвитку сучасних послуг може стати важливим напрямом забезпечення економічного зростання та вирішення проблеми зайнятості в Україні. Позитивним з погляду забезпечення майбутнього розвитку економіки України на інноваційних засадах є те, що одне з провідних місць у структурі сфери послуг займають такі перспективні напрями, як «Інформація та телекомунікації» і «Професійна, наукова та технічна діяльність». Суттєвим ризиком суспільного розвитку України бачиться дуже низька частка у структурі послуг таких важливих напрямків, як «Освіта», «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги», «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», які є основою для розвитку людини, рівня та якості життя населення, якості людського капіталу.

Дієвим напрямком прискорення розвитку сфери послуг в Україні може стати розширення застосування у цій сфері державно-приватного партнерства (ДПП).

Довідка: особливістю сьогодення є широке використання державно-приватного партнерства у сфері традиційної державної відповідальності – об'єктах загального користування (громадський транспорт, комунальна інфраструктура, соціальна інфраструктура, об'єкти культури, історичні пам'ятки тощо) і суспільних послугах (ремонт, реконструкція та утримання об'єктів загального користування, прибирання території, житлово-комунальне господарство, освіта, охорона здоров'я тощо).

З метою ефективного упровадження та використання механізмів державно-приватного партнерства у сфері послуг уряд першою чергою має визначитися з такими базовими орієнтирами макроекономічного розвитку держави: секторальною структурою для застосування державно-приватного партнерства, яка є оптимальною для України на сучасному етапі; технологічною базою, на якій мають розвиватися окремі ВЕД сфери послуг; обсягами і формами підтримки, які реально може дозволити собі держава; обсягами і структурою залучення фінансових ресурсів для реалізації суспільно-значи-

мих проєктів, що були б найбільш ефективними з точки зору: а) макроекономіки; б) можливостей бюджету; в) рівня платоспроможності населення та інших споживачів послуг, планованих у рамках окремих ДПП; оптимальною побудовою відносин між центральними органами влади, органами місцевого самоврядування і приватним бізнесом у контексті упровадження процесів ДПП; моделлю ефективної системи мотивації й контролю в органах, відповідальних за реалізацію ДПП з боку держави. Особливого значення щодо розвитку ДПП у сфері послуг набуває розробка механізмів державного гарантування та забезпечення приватних інвестицій.

Інтенсифікації та підвищенню ролі таких ВЕД сфери послуг, як «Освіта», «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги», «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», які є основою для розвитку людини, рівня та якості життя населення, якості людського капіталу та інноваційного розвитку, буде сприяти, зокрема, державна політика «вирівнювання» заробітної плати у цих галузях до середнього по економіці з подальшим її підвищенням.

Список використаних джерел

1. Україна у вимірі економіки знань. За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: «Основа», 2006. – 592 с.
2. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна. Під заг. ред. А.П. Гальчинського, С.В. Львовичкіна, С.П. Семиноженка. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень. – С. 111.
3. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/>.
4. Белл Д. Грядущее индустриальное общество [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://royallib.ru/book/bell_daniel/gryadushchee_postindustrialnoe_obshchestvo_vvedenie.html>
5. Теория постиндустриального общества [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://www.grandars.ru/college/sociologiya/postindustrializm.html>>.
6. Котлер Ф. Основы маркетинга [перекл. з англ.] / Ф. Котлер. – М.: Росинтэр, 1996. – 907 с.
7. Національний класифікатор України, затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 №457. Чинний від 01.01.2012.
8. Ковальська Н.М. Сутність та перспективи сфери послуг у реалізації державної стратегії розвитку економіки України [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/governmgmt/2012/202-190-30.pdf>>
9. Статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://wdi.worldbank.org/table>>.
10. Статистичні таблиці Світового банку [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <<http://databank.worldbank.org/data/>>
11. Моніторинг макроекономічних та галузевих показників. – Міністерство економічного і соціального розвитку. Вип. 2(166).
12. Моніторинг макроекономічних та галузевих показників. – Міністерство економічного і соціального розвитку. Вип. 5(169).